

www.Ketab.ir

سرشناسه	: باقرزاده، محمدرضا، ۱۲۵۴ -
عنوان و نام پدیدآور	: درآمدی بر راهبرد جهادی در سیاست خارجی جمهوری اسلامی ایران / محمدرضا باقرزاده.
مشخصات نشر	: قم: مؤسسه آموزشی و پژوهشی امام خمینی علیه السلام ، انتشارات، ۱۳۹۷.
مشخصات ظاهری	: ۳۴۲ص.
فروست	: مؤسسه آموزشی و پژوهشی امام خمینی علیه السلام ؛ ۱۳۹۳ - زم سیاسی: ۶۸.
شابک	: ۹۷۸-۶۰۰-۴۴۴-۱۵۸-۲
وضعیت فهرست‌نویسی	: فیبا.
یادداشت	: کتابنامه.
یادداشت	: نمایه.
موضوع	: جهاد -- جنبه‌های سیاسی -- ایران
موضوع	: Jihad -- Political aspects -- Iran
موضوع	: جهاد.
موضوع	: Jihad
موضوع	: اسلام و سیاست - ایران.
موضوع	: Islam and politics -- Iran
موضوع	: ایران -- روابط خارجی -- قرن ۱۴.
موضوع	: Iran -- Foreign relations -- 20 th century
شناسه افزوده	: مؤسسه آموزشی و پژوهشی امام خمینی علیه السلام . انتشارات.
رده‌بندی کنگره	: ب۱۹۶/۴۵۲ BP
رده‌بندی دیویی	: ۳۷۷/۲۹۷
شماره کتاب‌شناسی ملی	: ۵۱۸۱۷۳۸

در آمدی بر

راهبرد جهادی

در

سیاست خارجی

جمهوری اسلامی ایران

محمدرضا باقرزاده

دکترای علوم سیاسی و عضو هیئت علمی

مؤسسه آموزشی پژوهشی امام خمینی علیه السلام

انتشارات مؤسسه آموزشی و پژوهشی امام (قدس سره) خمینی

۱۳۹۷

شمارهٔ ردیف ۱۳۹۳
شمارهٔ موضوعی علوم سیاسی - ۶۸
۱۳۹۷-۱۳

■ درآمدی بر راهبرد جهادی در سیاست خارجی جمهوری اسلامی ایران

- مؤلف: محمدرضا باقرزاده
- ناشر: انتشارات مؤسسهٔ آموزشی و پژوهشی امام خمینی (ره)
- چاپ: پاپيروس
- نوبت و تاریخ چاپ: اول، بهار ۱۳۹۷
- شمارگان: ۳۰۰
- قیمت: ۲۴۰۰۰ تومان

- دفتر مرکزی: قم، خیابان شهدا، کوی ممتاز، پلاک ۳۸
- تلفن و نمابر: ۰۲۵-۳۷۷۴۲۳۲۶
- شعبه تهران: خیابان انقلاب، بین خیابان ۱۲ فروردین و شهید منیرى جاوید، ساختمان شماره ۳۱۰، طبقه سوم، واحد ۱۱۲
- تلفن و نمابر: ۰۲۱-۶۶۴۶۶۱۲۱
- شعبه مؤسسه امام خمینی (ره): قم، بلوار امین، بلوار جمهوری اسلامی، مؤسسه آموزشی و پژوهشی امام خمینی (ره)
- تلفن: ۰۲۵-۳۲۱۱۳۶۲۹

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۴۴۴-۱۵۸۲

کلیه حقوق برای ناشر محفوظ است

فهرست مطالب

مقدمه: معاونت و ویش	۱۱
مقدمه	۱۴

فصل نخست: مفاهیم و کلیات

مفهوم سیاست خارجی	۲۳
مفهوم جهاد	۲۶
مفهوم لغوی	۲۶
مفهوم اصطلاحی	۲۹
کاربردهای قرآنی نزدیک به جهاد	۳۱
حرب و محاربه	۳۱
قتال	۳۲
سفک دم (خونریزی)	۳۲
مفهوم راهبرد جهادی	۳۳
منطق روابط بین‌المللی نظام اسلامی	۳۸
مبانی سیاست خارجی جمهوری اسلامی ایران	۴۰
اهداف سیاست خارجی جمهوری اسلامی ایران	۴۱
اصول سیاست خارجی جمهوری اسلامی ایران	۴۲
۱. اصل صلح و همزیستی مسالمت‌آمیز	۴۲
۲. اصل دفاع از مستضعفان	۴۴

۳. اصل حمایت از نهضت‌های آزادی‌بخش ۴۵
۴. اصل صدور انقلاب ۴۷
۵. اصل عدالت‌خواهی و ظلم‌ستیزی در روابط بین‌الملل ۴۹
۶. اصل عدم تعهد (اصل نه شرقی، نه غربی) ۵۲

فصل دوم: مبانی راهبرد جهادی در سیاست خارجی جمهوری اسلامی ایران

۱. پشتوانه عقلی و برهانی ۵۸
۲. دفع سربازان و هلاکت ۶۱
۳. باور به مشیت الهی، حکیمانه و قدرت بالغه خداوندی ۶۱
۴. تنها معامله با سربازان ۶۳
۵. تأمین همه‌جانبه خیرات ۶۴
۶. تناسب با منطق قدرت ۶۵
۷. تناسب با اندیشه مؤلفان اسلام ۶۶
۸. یک. برخورد امام خمینی با شوروی سابق ۶۸
۹. دو. برخورد امام خمینی با جریان اسلام‌ستیز غربی و ماجرای سلمان رشدی ۷۸
۱۰. سه. اندیشه جهادی امام خامنه‌ای ۸۲
۱۱. ۸. ضمانت اجرای سیاست خارجی ۸۷
۱۲. ناکارآمدی نظام ضمانت اجرا در حقوق بین‌الملل معاصر ۸۹
۱۳. چالش‌های تئوریک ۸۹
۱۴. ناکارآمدی عملی ۹۳
۱۵. سوءاستفاده دولت‌ها در خلأ سازمان مقتدر بین‌المللی ۱۰۱
۱۶. ۹. پشتوانه عظیم فقهی ۱۰۵
۱۷. تشریع جهاد در ادیان گذشته ۱۰۸
۱۸. تشریع جهاد ابتدایی در اسلام ۱۱۰
۱۹. بر مبنای مشروعیت جهاد ابتدایی در عصر غیبت ۱۱۳

اختلاف اقوال فقیهان	۱۲۲
اطلاق و عموم ادله جهاد	۱۲۴
دلیل عقلی	۱۲۵
عموم ادله ولایت فقیه در زمان غیبت	۱۲۵
مشروعیت اخذ جزیه در زمان غیبت	۱۲۸
بر مبنای عدم مشروعیت جهاد ابتدایی در عصر غیبت	۱۲۹

فصل سوم: اصول حاکم بر راهبرد جهادی

۱. انگ البی	۱۳۷
۲. اصالت نبوت و هدایت	۱۳۹
۳. اولویت تقدم بر تقابل	۱۴۲
۴. تکلیف محوری	۱۴۳
۵. آرمان‌گرایی واقع‌بینانه	۱۴۵
۶. عدالت	۱۴۸
۷. دیپلماسی فعال و مطالبه‌گر	۱۵۰
۸. قاطعیت	۱۵۱
۹. نرمش و مدارا	۱۵۴
۱۰. وفای به عهد	۱۵۹
۱۱. اخلاق‌مداری	۱۶۳
۱۲. کرامت ملت‌ها	۱۶۴
۱۳. اعتمادناپذیری دشمن	۱۶۶
۱۴. مسئولیت جمعی دفاع	۱۶۸
۱۵. مصلحت‌محوری و «تقدیم اهم بر مهم»	۱۶۹
۱۶. احترام به حقوق بشردوستانه	۱۷۱
۱۷. ممنوعیت ابزار جنگی نامتعارف و غیرانسانی	۱۷۶

۱۸. اولويت مقابله با رهبري جبهه دشمن..... ۱۷۸
۱۹. خشونت گريزي حداکثري و نفی مطلق ترور..... ۱۷۹
۲۰. مسئوليت پذيري جهاني..... ۱۸۴
۲۱. مسئوليت کيفري مجرمان بين المللي..... ۱۸۶
۲۲. تولا و تبرأ..... ۱۹۰

فصل چهارم: اهداف راهبرد جهادي

۱. حاکميت ملت ها بر سرنوشت خود..... ۱۹۵
۲. استرالن نوحيا..... ۲۰۰
۳. تحقق حيا، طبيعت انساني..... ۲۰۳
۴. گسترش معنيت و اخلاق..... ۲۰۴
۵. عدالت بين المللي..... ۲۰۸
۶. صلح بين المللي..... ۲۰۹
۷. امنيت بين المللي..... ۲۱۷
۸. محو حاکميت هاي مادي و سرمايه الار..... ۲۱۸
۹. نابودي نظام سلطه..... ۲۲۲
۱۰. رهايي بخشي ملت هاي ستم ديده..... ۲۲۳
۱۱. ايجاد نظام عادلانه کيفري بين المللي..... ۲۲۴
۱۲. تضمين اجراي تعهدات بين المللي..... ۲۲۶
۱۳. جهاني سازي ارزش هاي انساني اسلام..... ۲۲۷

فصل پنجم: شرايط راهبرد جهادي

۱. معنويت و اخلاق..... ۲۳۸
۲. شجاعت..... ۲۳۹
۳. صبر و مقاومت..... ۲۴۱

۴. بصیرت و دشمن‌شناسی..... ۲۴۱
۵. وحدت و انسجام درونی..... ۲۴۴
۶. اقتدار و توانمندی..... ۲۴۴

فصل ششم: ابزار و روش‌های راهبرد جهادی

۱. ابزار فرهنگی (دعوت)..... ۲۴۹
۲. ابزار سیاسی (دیپلماسی)..... ۲۵۱
۳. ابزارهای حقوقی..... ۲۵۳
۴. ابزارهای اقتصادی..... ۲۵۵
۵. ابزارهای روانی..... ۲۵۶
۶. ابزار نظامی و جنگ..... ۲۶۰

فصل هفتم: آثار و نتایج راهبرد جهادی

۱. عزت مسلمانان و پیروزی مسیحی بر جهان ایران..... ۲۶۳
۲. برخورداری از امدادهای غیبی..... ۲۶۴
۳. جبران خسارت‌ها..... ۲۶۶
۴. حفظ هویت فرهنگی..... ۲۶۸
۵. امنیت از عذاب الهی..... ۲۶۹
۶. سعادت ابدی..... ۲۷۱

جمع‌بندی و نتیجه‌گیری

- منابع..... ۳۱۹
- نمایه‌ها..... ۳۱۳

مقدمه معاونت پژوهش

حقیقت اصیل ترین، جاودانه ترین و زیباترین راز هستی و نیاز آدمی است که سلسله مؤمنان و عالمان صادق چه انسان ها که در راه آن نباخته، و جاهلان و باطل پرستان چه توطئه ها و ترس ها که برای دحو و مسخ آن نساخته اند. چه تلخ واقعی است مظلومیت حقیقت که در برابر حقیقتی است این واقعیت که در مصاف همیشگی حق و باطل، حق سلب و سرفراز است و باطل از بین رفتنی و نگونسار. این والا و بالانشینی حقیقت، گذشته از سرشت حق، وامدار کوشش های خالصانه و پایان ناپذیر حقیقت جویانی است که در عرصه نظر و عمل کمر همت محکم بسته و از دام و دانه دنیا رسته اند، و در این میان نقش و تأثیر ادیان و پیامبران الهی، و به ویژه اسلام و پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله و جانشینان برحق و گرامی او علیه السلام، برجسته ترین است.

دانشمندان نام آور شیعه رسالت خطیر و بی نظیر خویش را بهره گیری از عقل و نقل و غوص در دریای معارف قرآن و برگرفتن گوهر ناب حقیقت از سیران پیشوایان و عرضه آن به عالم بشری و دفاع جانانه در برابر هجوم ظلمت پرستان حقیقت گریز دانسته و در این راه دیده ها سوده و جان ها فرسوده اند. اکنون در عصر بحران معنویت که دشمنان حقیقت و آدمیت هر لحظه با تولید و انتشار

فزون از شمار آثار نوشتاري و ديداري و به‌کارگيري انواع ابزارهاي پيشرفته سخت‌افزاري و نرم‌افزاري در عرصه‌هاي گوناگون براي سيطره بر جهان مي‌کوشند، رسالت حقيقت‌خواهان و انديشمندان حوزوي و دانشگاهي، به‌ويژه عالمان دين، بس عظيم‌تر و سخت دشوارتر است.

در جهان تشيع، پژوهشگران حوزوي در علوم فلسفي و کلامي، تفسير و حدی، فقه اصولی و نظاير آن کارنامه درخشانی دارند، و تأملات ايشان بر تارک پژوهش‌هاي اسلامي مي‌درخشد. در زمينه علوم طبيعي و تجربی و فناوری‌هاي جديد از پژوهشگران ما تلاش‌هاي چشمگیر کرده، گام‌هاي نويدبخش بر نهاده و جایگاه درخور خویش در جهان نزدیک شده‌اند، و مي‌کوشند تا با فعاليت‌هاي ره‌زاونشان مقام شايسته خویش را در صحنه علمي بين‌المللی بازيابند. ولی پژوهش‌هاي علوم اجتماعي و انساني تلاش‌هاي دانشمندان اين مرزوبوم آن گونه که شايسته نظام اسلامي است به بار ننشسته و آنان گاه به ترجمه و اقتباس نظريات ديگران بسنده کرده‌اند. در اين زمينه کمتر مي‌توان ردپای ابتکارات و به‌ويژه خلاقيت‌هاي برخاسته از مباني اسلامي را يافت و تا رسيدن به منزلت مطلوب راهی طولانی و پرچال‌دار درپيش است. ازاين‌رو، افزون بر استنباط، استخراج، تفسير و تبیین آموزه‌هاي ديني و سازمان‌دهی معارف اسلامي، کاوش در مسائل علوم انساني و اجتماعي از دیدگاه اسلامي تبیین آنها از مهم‌ترين اهداف و اولويت‌هاي مؤسسات علمي به‌ويژه مراکز پژوهشي حوزه‌هاي علميه است.

مؤسسه آموزشي و پژوهشي امام خميني (ره) در پرتو تأييدات رهبر کبير انقلاب اسلامي و حمايت‌هاي بي‌دريغ خلف صالح وي، حضرت آيت‌الله خامنه‌اي «مد ظله العالی» از آغاز تأسيس بر اساس سياست‌ها و اهداف ترسيم‌شده از سوی حضرت آيت‌الله محمدتقي مصباح يزدي «دامت برکاته» به امر پژوهش‌هاي علمي و ديني اهتمام داشته و در مسير برآوردن نيازهاي فکري و

دینی جامعه، به پژوهش‌های بنیادی، راهبردی و کاربردی پرداخته است. معاونت پژوهش مؤسسه برای تحقق این مهم، افزون بر برنامه‌ریزی و هدایت دانش پژوهان و پژوهشگران، در زمینه نشر آثار محققان نیز کوشیده و بحمدالله تاکنون آثار ارزنده‌ای را در حد توان خود به جامعه اسلامی تقدیم کرده است.

کتاب پیش روی، پژوهشی است در قلمرو سیاست خارجی جمهوری اسلامی ایران که با تلاش پژوهشگر ارجمند حجت الاسلام والمسلمین دکتر محمد رضا باقری نگارش یافته است. هدف اصلی نویسنده ارائه طراحي برای جهت‌گیری ملی حاکم بر سیاست خارجی نظام جمهوری اسلامی ایران در پرتو آموزه جهاد در اسلام است.

معاونت پژوهش این مؤسسه و آقای دکتر غلامحسین الهام و حجج اسلام والمسلمین آقایان دکتر سید حسن و سعیدی، دکتر تاسم شبان‌نیا و دکتر حسین ارجینی که با مطالعه و ارائه نظرهای سودمندشان، بر اتقان و غنای اثر افزوده‌اند، صمیمانه سپاسگزاری می‌کند و توفیق روزافزون ایشان را از خداوند منان خواستار است.

معاونت پژوهش

مؤسسه آموزشی و پژوهشی امام خمینی (ره)

مقدمه

انقلاب اسلامی در ایران حرکتی جهادی برای دستیابی به اهدافی است که در منطق اسلامی برای جهاد متصور است. امام خامنه‌ای ره در این باره می‌فرماید:

هدف از همه مبارزاتی که ملت ایران به رهبری امام بزرگوار انجام داده تا انقلاب به پیروزی رسید و همه تلاش‌هایی که بعد از پیروزی انقلاب در این کشور انجام شد، تشکیل حیات طیبۀ اسلامی بود. اسلام رای انسان روش زندگی مناسب و لایقی قائل است. اگر تنها این شرای محقق شد، انسان می‌تواند به سعادت و کمال برسد. تلاش همه دل‌سوزان بشر و راهنمایان بزرگ انسان و انبیای عظام و اولیا و مجتهدانی سبیل‌الله در طول تاریخ این بوده است که این حیات طیبۀ را برای بشر به اوج آورند.^۱

گسترۀ این هدف، فراتر از محیط جغرافیای ایران است و همه جهان و کل بشریت را دربرمی‌گیرد. بر اساس این ایده است که رهبری انقلاب اسلامی تأکید می‌کند:

ما به خاطر تحقق حیات طیبۀ اسلامی نه تنها برای خودمان، بلکه برای بشریت مبارزه می‌کنیم. معنای این مبارزه این نیست که ما می‌خواهیم لشکرکشی کنیم تا بینیم ایادی استکبار در کجا حیات طیبۀ بشری را نقض کرده‌اند و با آنها بجنگیم! این جنگ، این مقوله نیست. سعی ما در پایگاه اسلام این است که ثابت کنیم بشریت در زیر سایه سنگین و خبیث حاکمیت کنونی استکبار در عالم رنج می‌کشد و روزبه‌روز به بدبختی نزدیک‌تر می‌شود و اسلام می‌تواند بشر را نجات بدهد.^۲

۱. بیانات امام خامنه‌ای ره، ۱۳۸۷/۱۱/۱۲.

۲. همان.

ویژگی جهان‌شمولی انقلاب اسلامی که برخاسته از جهان‌شمولی اسلام و تشیع است، موجب شد که این تحول تاریخی، فراتر از مرزهای جغرافیایی ایران تا اقصا نقاط جهان اسلام، بلکه در جوامع بشری تأثیرات عمیق و جدی از خود به جای گذارد.^۱ به گفته حامد الگار، «رویدادهای ایران مهم‌ترین رویدادهای جهان اسلام طی تاریخ اخیر است. این رویدادها به هیچ وجه یک‌سری وقایع مجرد و محدود به شرایط ایران نیست».^۲

به گفته حسن الترابی،^۳ «پیش از پیروزی انقلاب اسلامی ایران، جنبش‌های اسلامی بسیاری در جهان اسلام بود، اما این جنبش‌ها به دلیل فشارهای سیاسی در ترس و هراس و نگرانی بودند و به دلیل وضعیت حاکم، هراس داشتند که حرکت خود را علنی سازند و مسلمانان را بسیج کنند و به مبارزه بپردازند. انقلاب اسلامی این دیوار سب و سفید فرو ریخت و به حرکت‌های اسلامی این درس را آموخت که می‌توان با بهره‌گیری از نهادهای مسلمان، بزرگ‌ترین قدرت‌ها را به زیر کشید. از این رو پس از پیروزی انقلاب اسلامی در ایران، توده‌های مسلمان در سودان، الجزایر، تونس، مصر و... به پا خاستند و ملت‌های مسلمان گام‌هایی به پیش برداشتند و حرکت توده‌های مسلمان در سراسر جهان اسلام رشد فزاینده‌ای یافت و خیزش فرهنگی و آگاهی‌بخش سیاسی همه منطقه را در گرفت».^۴

«حتی در مواردی که برخی از مسلمانان نسبت به جنبه سیاسی اسلام اعتقاد شده بودند، انقلاب اسلامی ایران، با احیای این جنبه، اعتقاد راسخ آنان را به این مطلب اعاده کرد و نشان داد که مسلمانان بار دیگر قادر خواهند بود استقلال

۱. رک: سید عبدالقیوم سجادی، «امام خمینی رحمته الله علیه و جنبش‌های اسلامی معاصر»، فصلنامه علوم سیاسی، سال دوم، ش ۵، تابستان ۱۳۷۸، ص ۳۶۰-۳۸۰.

۲. حامد الگار، انقلاب اسلامی در ایران، ترجمه مرتضی اسعدی و حسن چیذری، ص ۱۴۵.

۳. حسن الترابی رهبر اسلام‌گرایان سودان است. او در دهه ۹۰ ایدئولوگ اصلی حکومت سودان بود.

۴. حسن الترابی، گفت‌وگو با روزنامه کیهان، ۱۳۷۱/۱۲/۸.

اقتصادی، سیاسی و فرهنگی خود را به دست آورند و یک بار دیگر به قدرتمندترین نیروی بین‌المللی تبدیل شوند».^۱

نابراین، این انقلاب اهداف و آرمان‌های جهانی را پایه‌گذاری کرده است که رنهایت، به رهایی بشریت خواهد انجامید.

امام خمینی رحمته الله علیه در تبیین ضرورت تلاش در جهت جهانی‌سازی آرمان‌های انقلاب اسلامی رموده است:

نهضت برای اسلام نمی‌تواند محصور باشد در یک کشور و نمی‌تواند محصور باشد حتی در کشورهای اسلامی. نهضت برای اسلام همان نهضت نهضت انبیاست. نهضت انبیا برای یک محل نبوده است. پیغمبر اکرم صلی الله علیه و آله اهل عربستان است، لکن دعوتش مال عربستان نبوده، محصور نبوده به عربستان، دعوتش مال همه عالم است.^۲

بر این اساس، اندیشه صدور انقلاب یکی از اصول اساسی سیاست خارجی جمهوری اسلامی است که امام خمینی رحمته الله علیه آن را رسالت و وظیفه انکارناپذیر کارگزاران نظام اسلامی می‌داند و می‌فرماید:

مسئولان ما باید بدانند که انقلاب ما محدود به ایران نیست. انقلاب مردم ایران نقطه شروع انقلاب بزرگ جهان اسلام به پرچم‌داری حضرت حجت رحمته الله علیه است. ... مسائل اقتصادی و مادی، اگر لحظه‌ای مسئولین را از وظیفه‌ای که بر عهده دارند منصرف کند، خطر بزرگ و خیانت سهمگین را به دنبال دارد. باید دولت جمهوری اسلامی تمامی سعی و توان خود را در اداره هرچه بهتر مردم بنماید، ولی این بدان معنا نیست که آنها را از اهداف عظیم انقلاب که ایجاد حکومت جهانی اسلام است، منصرف کند.^۳

۱. محمد امین، «نهضت‌های بین‌المللی اسلامی و تأثیر آن بر نهضت اسلامی اندونزی»، حضور، ش ۱۳، ۱۳۷۴، ص ۱۸۰.

۲. روح‌الله موسوی خمینی، صحیفه امام، ج ۱۰، ص ۴۴۶.

۳. همان، ج ۲۱، ص ۳۲۷.

ایشان در جای دیگر، اصل صدور انقلاب را از ملزومات و تبعات ماهیت دینی و اسلامی آن عنوان، و بر استمرار و دوام آن تأکید می‌کند: «ما انقلابمان را به تمام جهان صادر می‌کنیم؛ چراکه انقلاب ما اسلامی است و تا بانگ لا اله الا الله و محمد رسول الله ﷺ بر تمام جهان طنین نیفکند، مبارزه هست و تا مبارزه ر هر کجای جهان علیه مستکبرین هست، ما هستیم».^۱

البته اصل انقلاب، به مفهوم کشورگشایی یا دخالت در امور دیگران نیست، بلکه به معنای ترویج و اشاعه تفکرات فطری و انسانی است که خاستگاهی میان ملل جهان دارد. حضرت امام علیه السلام در این باره فرمود:

اینکه می‌گوییم انقلاب ما به همه جا صادر بشود، این معنای غلط را از آن برداشت نکنند که ما می‌خواهیم کشورگشایی کنیم. ما همه کشورهای مسلم را از خودمان می‌دانیم. همه کشورهای باید در محل خودشان باشند. ما می‌خواهیم این چیزی که در ایران واقع شد و خودشان از ابر و درتها مسئله گرفتند و دست آنها را از مخازن خودشان کوتاه کردند، این در همه ملتها و در همه دولت‌ها بشود. آرزوی ما این است. معنای صدور انقلاب ما این است که همه ملتها بیدار بشوند و همه دولت‌ها بیدار شوند و خودشان را از این گرفتاری که دارند و از این تحت سلطه بودنی که هستند و از اینکه همه مخازن آنها دارد به باد می‌رود، نجاتشان به نحو فقر زندگی می‌کنند نجات بدهد.^۲

باید توجه داشت ایده جهانی‌سازی آرمان‌های انقلاب اسلامی که در متن اهداف نظام جمهوری اسلامی ایران است، یک آرمان صرف نیست و امروزه اعتراف بسیاری را در اجتناب‌ناپذیری آن در پی داشته است. برای مثال روزنامه

۱. همان، ج ۱۲، ص ۱۴۸.

۲. همان، ج ۱۳، ص ۲۸۲.

آلمانی فرانکفورتر آلگمانیه در مقاله‌ای با عنوان «بازگشت اسلام» با اشاره به امواج گسترده اسلام‌گرایی در سطح جوامع بشری می‌نویسد: «پس از شکست مدل‌های غربی از لیبرالیسم تا مارکسیسم باید شاهد رنسانس اسلام بود». روزنامه پرتیراژ سیدنی مورنینگ هرالد نیز در یکی از شماره‌های خود (در سال ۱۹۸۵) طی گزارشی می‌نویسد: «اسلام از مرزهای جغرافیایی عبور می‌کند، مکاتب سیاسی و رژیم‌های ملی پشت سر می‌گذارد و کشورهای مختلف، شاهد تحرک سیاسی و رشد ایده اسلام هستند». خبرگزاری ایتالیا (انسا) با مخابره گزارشی اعلام کرد: «اسلام در نقاط مختلف جهان از مرزها فراتر رفته و به سیستمی برای احیای مجدد زندگی و دنیای بحرانی کنونی... تبدیل گشته است». راجر هاردی که برای شبکه تلویزیونی بی.بی.سی برنامه‌ای به نام «فرزندان امام خمینی» تهیه کرده بود، با اشاره به نتایج تحقیقات خود پیرامون رشد جهانی و سریع اسلام اظهار می‌دارد: «اسلام امروز بزرگ‌ترین مسئله غرب است و حتی یک مسئله بین‌المللی است؛ اسلام امروز نه فقط مسئله مربوط به خاورمیانه است، بلکه عالم‌گیر شده و مبارزه با آن بسیار مشکل». دکتر روبرت کرین، مشاور وقت نیکسون، ریاست جمهوری اسبق آمریکا و رئیس بنیاد تمدن نوین این کشور، در مصاحبه با هفته‌نامه المسلمه چاپ لندن در این باره می‌گوید: «من می‌بینم قدرت اسلام برترین قدرت قرن بیست و یکم خواهد بود». روزنامه ایتالیایی این جرناله به نقل از اسقف ماجولینی می‌نویسد: «آینده از آن اسلام است». نیکلاس پاسیونیرا، استاد تاریخ دانشگاه کوبا نیز با صراحت در این زمینه می‌گوید: «من معتقدم در سال‌های ۲۰۰۰، اسلام نخستین دین جهانی خواهد شد».^۱

بنابراین، ایده جهان‌شمولی اسلام و حاکمیت اسلامی امروزه در بستر انقلاب اسلامی ایران از یک تئوری و آرمان به واقعیتی انکارناپذیر تبدیل شده است که روزه‌روز شواهد بیشتری برای آن به منصفه ظهور می‌رسد و می‌رود تا زمینه‌های

۱. میراحمد رضا حاجتی، عصر امام خمینی، ص ۶۵.

ظهور حکومت جهانی اسلام را یکی پس از دیگری محقق سازد؛ اما در این مسیر، نیاز به نگرش جهادی است که باید در همه عرصه‌های حاکمیت به وجود آید. ضرورت این نگرش جهادی، ناشی از رابطه‌ای است که میان ایده جهان‌شمولی و جهانی‌سازی ارزش‌های اسلامی و با فریضه جهاد وجود دارد. مقام معظم رهبری علیه السلام رها، از جمله در نام‌گذاری سال ۱۳۹۳، از مدیریت جهادی نام برده‌اند که الهام‌بخش ضرورت ساختن به ویکرد جهادی در همه عرصه‌های حاکمیتی است. از آنجاکه یکی از عرصه‌های مهم مدیریت کلان کشور حوزه سیاست خارجی است، لازم است راهبر مدیریت جهادی در این عرصه از منظر فقه سیاسی واکاوی و استنباط شود. در این نوشتار با تکیه بر مبانی، اهداف، اصول، ابزار و نتایج راهبرد جهادی مطرح خواهد شد که از منظر سیاسی اسلام استخراج می‌شود.

ضرورت انجام دادن این پژوهش زان‌روست که راهبردهای سیاست خارجی نظام اسلامی بالضروره بر فقه مبتنی است؛ چه آنکه مطابق اصل چهارم قانون اساسی، کلیه قوانین و مقررات مدنی، جزایی، مالی، اقتصادی، اداری، فرهنگی، نظامی، سیاسی و غیر اینها باید بر اساس موازین اسلامی باشد. بنابراین باید برای فهم ضمانت اجرای این اهداف به احکام اسلامی رجوع کرد. جهاد ز آن جمله است.

بر این اساس، می‌توان گفت اهداف این پژوهش عبارت است از:

۱. جبران فقر ادبیات سیاست خارجی که کشورهای سرقی و به‌ویژه اسلامی به طور عام با آن دست‌به‌گریبان‌اند؛

۲. غنی‌سازی ادبیات سیاست خارجی جمهوری اسلامی ایران را بشخو
مطالعات اسلامی؛

۳. مقابله نظری با رویکردهای منفعلانه در سیاست خارجی نظام جمهوری اسلامی ایران؛

۴. ایجاد رویکرد فعال، خلاق، سازنده و مبتکرانه اسلامی در سیاست خارجی؛

۵. اصلاح نگرش‌های منفی در مورد قانون جهاد در اسلام.

پرسش اصلی در این تحقیق این است: «تدوین راهبرد سیاست خارجی جمهوری اسلامی ایران بر اساس آموزه جهاد در اسلام، چگونه ممکن است؟»
ای دستیابی به پاسخی جامع به این پرسش محوری، سؤالات فرعی ای که
ورد بحث قرار می گیرند، عبارت اند از:

- راهبرد جهادی بر چه مبانی ای استوار است؟

- اصول حاکم بر راهبرد جهادی چیست؟

- اهداف راهبرد جهادی چیست؟

- ابزار و زمینه های تحقق راهبرد جهادی چیست؟

- راهبرد جهادی چه آثار و نتایج دارد؟

پاسخ اولیه و اجمالی به پرسش اصلی این است که می توان بر اساس تعالیم
اسلامی مرتبط با قانون اساسی راهبرد جهادی را برای سیاست خارجی جمهوری
اسلامی ایران تعریف کرد. این راهبرد بر مبنای فقهی و حقوقی است که
اصول خاصی بر آن حاکم است و اهداف معینی را تعقیب می کند و با بهره گیری
از ابزار و زمینه های خاصی به نتایج و دستاوردهای مهمی منجر خواهد شد که
می تواند کارآمدی در دستیابی به اهداف نظام جمهوری اسلامی ایران را به بهترین
وجه در عرصه بین المللی محقق سازد.